

Verenigde Staten waarover hij vele artikelen publiceerde. Ook is hij gespecialiseerd in het in zeeaquaria houden van ongewervelde dieren. James B. Wood is educatief directeur van het Pacifisch Zeeaquarium van Long Beach in Californië, onderwater fotograaf en observator van het gedrag van koppotigen. Tevens is hij webmaster van The Cephalopod Page (www.thecephalopodpage.org) een van de langst bestaande biologische websites ter wereld. Gezamenlijk hebben ze een mooi natuurhistorisch boek tot stand gebracht waarin de gehele levenscyclus van de octopus in beeld wordt gebracht, van het ei en het larvale stadium via het seksueel gedrag tot aan het eind van hun leven en de daaropvolgende dood.

Octopussen zijn in de loop van de geschiedenis vaak verbeeld, en afgebeeld, als monsterlijke wezens die schepen en hun bemanningen naar de diepte trokken en ze kregen zo bij het grote publiek een heel ander imago dan wat hun ware aard is. Hun intelligentie alsmede hun probleem oplossende mogelijkheden komen in dit boek ruimschoots aan de orde en deze zijde van hun bestaan is wellicht veel fascinerender dan de horror verhalen uit de oudheid. Hun mogelijkheden om van kleur en structuur te veranderen, om zo tegenstanders te verwarran, zouden een kameleon van kleur doen verschieten.

Hun broedzorg kent in de dierenwereld zijn gelijke niet. Sommige observaties spreken van het beschermen van de eieren door de moeder zonder daarbij te eten, in ondieper water tot 224 dagen en bij diepwatersoorten zelfs tot 4 jaar! Het zijn

ook echte persoonlijkheden in hun voedselvoorkeuren, ze eten soms alleen maar bepaalde krab- of schelpdiersoorten. Er werden bijvoorbeeld dieren geobserveerd die hun zinnen hadden gezet op juveniele exemplaren van *Lobatus gigas*, waarbij ze exact wisten waar ze moesten boren om de spier te raken die de slak nodig heeft om zich terug te trekken in zijn schelp. De onderzoekers plaatsten vervolgens op die plaats een soort rubber pleister, die de octopus dan weer wist te verwijderen, om alsnog op exact de juiste plaats aan te boren. Plaatste men een metalen plaatje, dat de octopus niet kon verwijderen, dan werd er zo dicht mogelijk bij geboord om alsnog de prooi te kunnen verschalken.

Hun woonplaatsen, van holen tot lege bierflesjes voor de kleinere soorten, zijn vaak ook een prima plaats om schelpen te verzamelen, daar ze deze plekken omringen met reeds buitgemaakte en opgegeten overblijfselen van hun prooien, uiteraard wel met de bij de verzamelaars zo bekende drill-holes, die doen denken aan de boorgaten geproduceerd door Naticidae aan onze kusten.

Het hele boek door zijn er delen van pagina's gevuld met anekdotes door de drie auteurs over opmerkelijke observaties of anderszins interessante weetjes over deze diergroep. Een prachtboek voor de wintermaanden en de aanschaf zeker waard voor de breder geïnteresseerde (amateur) malacoloog.

Adres van de auteur:
j.kuiper47@kpnplanet.nl

Excursie op het strand van Langevelderslag, 5 mei 2012

Anthonie D.P. van Peursen

Summary. The results of a field trip on may 5th 2012 organized by NMV in cooperation with IVN around lowtide on the beach of Langevelderslag (the Netherlands) are reported here. Under unfavorable weather conditions with a strong wind and a cloudy sky 16 participants gathered on the beach for this survey. Together they found specimens of 27 different mollusc species.

Deelnemers:

Daniel Eisinger, Huub en Lies Hunneker, Bert en Anneke Jansen met hun kleinzoon Youri, Marion Jäger, Gab Mulder, Ellen van der Niet, Anthonie & Dorine van Peursen, Herman Roode, Wil Schipper, Maya de Veer, Sjaak Vooru en een persoon die de naam niet genoemd heeft op de presentielijst.

Fig. 1. Verzamelen op de parkeerplaats.

De eerste excursie van het jaar vindt altijd plaats op het strand en wordt altijd breder aangekondigd met het doel om een breder publiek te trekken. Hoewel de excursies goed zijn aangekondigd op de verschillende webpagina's, is in de afgelopen jaren gebleken dat de opkomst van niet-leden tegenvalt. Op zich is dat uiteraard geen probleem wanneer de deelnemers tevreden zijn. Daarnaast is het zo dat er altijd onderling kennis wordt uitgewisseld waardoor deze excursies ook een succes zijn.

Dit jaar is de excursie georganiseerd en geleid in samenwerking met IVN-gidsen (Instituut Voor Natureducatie & duurzaamheid). Op de foto ziet u het vooroverleg van de 'excursie leiding' (fig. 1). Ten behoeve van deze excursie heeft Ellen van der Niet (IVN) het onderstaande stukje naar o.a. verschillende huis-aan-huis bladen gestuurd om deze excursie aan te kondigen.

Strandexcursie op zaterdag 5 mei 2012

Op 5 mei 2012 wordt er in samenwerking met IVN-gidsen door de Nederlandse Malacologische Vereniging georganiseerd.

Deze excursie staat open voor iedereen (minder geschikt voor mensen die slecht ter been zijn) die nader kennis wil maken met schelpen en andere vondsten op het strand.

Aan deze excursie zijn geen kosten verbonden en van te voren opgeven is niet nodig.

Locatie: strand bij Langevelderslag en we verzamelen om 10 uur bij de strandopgang (vanaf de parkeerplaats)

Heeft u wel eens een schelp gevonden waar het diertje nog in zat? En weet u hoe oud de schelpen zijn die op het strand liggen? En hoe ze heten? Loop mee met onze strandexcursie en kom meer te weten!

De excursie duurt anderhalf tot twee uur, afhankelijk van het weer en wat we er vinden.

Inlichtingen: Ellen van der Niet, ellen.van.der.niet@hetnet.nl, 06-51852893.

Ondanks deze oproep waren er weinig buitenstaanders (lees: niet-IVN- of NMV-leden) die aan de excursie deelnamen. Dat kan verschillende oorzaken hebben.

In verband met de waterstand was zaterdag 5 mei de meest geschikte dag, maar zoals bekend is 5 mei (Bevrijdingsdag) een dag waarop ook veel andere activiteiten worden georganiseerd. Zo reed rondom het tijdstip van laagwater een kolonne van oude legervoertuigen uit de 2^e Wereldoorlog van de vereniging Keep Them Rolling over het Noordzeestrand. (Fig. 2) Zij passeerden ook Langevelderslag. Toen we op het strand arriveerden kwamen de voertuigen net aanrijden. Het is toch wel een aparte ervaring om onder dergelijke omstandigheden op het strand naar schelpen en andere zaken te zoeken (fig. 3).

Fig. 2. Een kolonne legervoertuigen passeert ons op het strand.

Daarnaast waren de weersvooruitzichten niet gunstig. Weliswaar was er een stevige zuidwesten wind, hetgeen ongunstig is voor mogelijke gruisbankjes, maar wij hebben geluk gehad, het is droog gebleven. We gingen echter al snel verder met waarvoor we gekomen waren.

Zoals hiervoor al aangegeven was de wind niet gunstig om gruisbankjes en fijn materiaal te vinden.

Behalve van *Ensis directus* (Conrad, 1843) waarvan er, naarmate de eb vorderde, steeds meer te voorschijn kwamen, vonden we van de overige soorten (zie de lijst) niet veel exemplaren. Van het overgrote deel van de tweekleppigen vonden we slechts af en toe een doublet (zie soortenlijst).

Alle gevonden slakkenhuisjes (Gastropoda) waren in ieder geval niet vers en soms behoorlijk aangetast. In een oude gro-

Fig. 3. Het bekende beeld van zoeken en speuren op het strand.

tere schelp van een Wulk, *Buccinum undatum* Linnaeus, 1758, werd een levende Heremietkreeft, *Pagurus bernhardus* (Linnaeus, 1758) gevonden. Na het maken van foto's is deze weer teruggezet in zee. Ook op andere slakkenhuizen werd Zeerasp, *Hydractinia echinata* Fleming 1828, aangetroffen. De aanwezigheid van zeerasp op een slakkenhuis geeft aan dat er een Heremietkreeft in heeft geleefd.

Op sommige momenten kwamen we op het strand bij elkaar om een aantal zaken te laten zien en Ellen gaf uitleg over de gevonden kwalen (Oorkwallen *Aurelia aurita* Linnaeus, 1758) en de gevonden krabben (o.a. de Zwemkrab *Liocarcinus holsatus* (Fabricius, 1798) en restanten van scharen van de Strandkrab (*Carcinus maenas* Linnaeus, 1758) (fig. 4). Waarbij o.a. de

Fig. 4. "Strandcollege".

verschillen tussen een ♀ en een ♂ werden uitgelegd. Gezien de staat van ontbinding en de daaraan verbonden lucht werd deze uitleg op het strand gegeven en werd het materiaal achter gelaten. Dit ook omdat het om nogal beschadigde exemplaren ging, die voor een verzamelaar niet interessant zijn.

Ook deze keer hebben wij het goede gebruik voortgezet om na de excursie gezamenlijk ergens wat te gebruiken en de wederzijdse ervaringen en vondsten uit te wisselen.

Kortom, het was wederom (op basis van de reacties van de deelnemers) een geslaagde excursie en daarmee een voortzetting van een goede traditie van de afgelopen jaren.

Met dank aan Ellen van der Niet en Dorine van Peursen voor het kritisch doorlezen van de tekst.

De foto's zijn gemaakt door Gab Mulder of Dorine van Peursen.

Geraadpleegde literatuur

BRUYNE, R.H. DE, 2004. Veldgids Schelpen. – Zeist, KNNV Uitgeverij: 1-224.

NMV-Zoekkaart, 2008. Schelpen van het Nederlandse strand. – Nederlandse Malacologisch Vereniging

RUIJTER, E. de, & A. SCHOENMAKER, 1989. Zeeboek – Utrecht, Jeugdbondsuitgeverij

Tabel. Overzicht van de gevonden mollusken soorten.

Voor de tweekleppigen is er aangegeven of er sprake was van losse kleppen (LK) of doubletten (D). Alle gastropoden (slakkenhuisjes) waren erg verweerd (#). Van de Zeekat zijn fragmenten (Fr) van het rugschild (de inwendige schelp) gevonden.

ANM/EIS soortcode	Naam	Nederlandse naam	dood
Bivalvia			
21200	<i>Abra alba</i> (Wood, 1802)	Witte dunschaal	LK
15800	<i>Cerastoderma edule</i> (Linnaeus, 1758)	Kokkel	LK
26010	<i>Chamelea striatula</i> (Da Costa, 1778)	Venusschelp	LK
7750	<i>Crassostrea gigas</i> (Thunberg, 1793)	Japanse oester	LK
20600	<i>Donax vittatus</i> (Da Costa, 1778)	Zaagje	LK
18500	<i>Ensis ensis ensis</i> (Linnaeus, 1758)	Slanke kleine zwaardschede	LK
18350	<i>Ensis directus</i> (Conrad, 1845)	Amerikaanse zwaardschede	D*
17900	<i>Lutraria lutraria</i> (Linnaeus, 1758)	Otterschelp	LK
20100	<i>Macoma balthica</i> (Linnaeus, 1758)	Nonnetje	D
16810	<i>Maetra corallina cinerea</i> (Linnaeus, 1758)	Grote strandschelp	LK
26600	<i>Mya arenaria</i> (Linnaeus, 1758)	Strandgaper	LK
26700	<i>Mya truncata</i> (Linnaeus, 1758)	Afgeknotte gaper	LK
3500	<i>Mytilus edulis</i> (Linnaeus, 1758)	Mossel	LK
8000	<i>Ostrea edulis</i> (Linnaeus, 1758)	Oester	LK
26500	<i>Petricola pholadiformis</i> (Lamarck, 1818)	Amerikaanse boormossel	D
21100	<i>Scrobularia plana</i> (da Costa, 1778)	Platte slijkgaper	LK
17100	<i>Spisula elliptica</i> (Brown, 1827)	Ovale strandschelp	LK
17500	<i>Spisula subtruncata</i> (Da Costa, 1778)	Halfgeknotte strandschelp	LK
19100	<i>Angulus fabula</i> (Gmelin, 1791)	Rechtsgestreepte platschelp	LK
19200	<i>Angulus tenuis</i> (da Costa, 1778)	Tere platschelp	LK
25900	<i>Venerupis senegalensis</i> (Gmelin, 1791)	Tapijtschelp	D**
28100	<i>Zirfaea crispata</i> (Linnaeus, 1758)	Ruwe boormossel	LK
Gastropoda			
51400	<i>Buccinum undatum</i> (Linnaeus, 1758)	Wulk	# ***
48000	<i>Euspira catena</i> (Da Costa, 1778)	Tepelhoorn	#
36100	<i>Littorina littorea</i> (Linnaeus, 1758)	Alikruik	#
53000	<i>Nassarius reticulatus</i> (Linnaeus, 1758)	Gevlochten fuikhoren	#
Cephalopoda			
83700	<i>Sepia officinalis</i> (Linnaeus, 1758)	Zeekat	Fr

* ook bekend onder de naam *Ensis americanus*; veel verse doubletten sommigen met vleesresten

** momenteel is er weer een hele discussie over de naamgeving bij de Veneridae

*** ook lege eikapsels

Adres van de auteur:
 Florence Nightingalelaan 88
 2721 NP Zoetermeer
 peurs040@planet.nl